

IX JORNADA DE SALUT COMUNITÀRIA

Vic, 30 de gener de 2026 al Paranimf de la UVic-UCC

"TRANSFORMANT EL TERRITORI DES DE LA MIRADA INTERSECCIONAL"

Mirada interseccional: Elements clau en salut comunitària
Carme Borrell

Ajuntament de Vic

Vic,
ciutat a la
mesura humana

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

Institut Català de la Salut
Catalunya Central

CONSORCI
HOSPITALARI
DE VIC

Fundació Hospital
de la Santa Creu de Vic

**ORGANITZA: COMISSIÓ DE TREBALL DE LA TAULA DE SALUT
COMUNITÀRIA DE VIC**

Guió

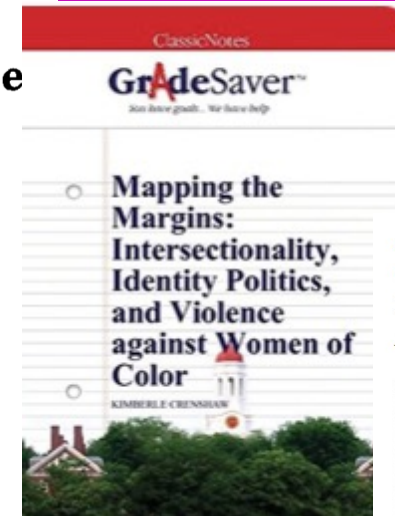
- La interseccionalitat:
 - Antecedents
 - Definició
- Determinants socials de la salut
 - Eixos de desigualtat
 - Exemples
- Salut comunitària i interseccionalitat
 - AP i equitat en salut
 - Nivells d'orientació comunitària
 - Nivell 1
 - Nivell 2
 - Nivell 3 i les seves etapes

Antecedents de l'interseccionalitat

Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics

Kimberle Crenshaw†

A Black Feminist Statement
Combahee River Collective
Boston, Massachusetts
April 1977

- “Being at the bottom, we would have to do what no one else has done: we would have to fight the world”. Michelle Wallace
- “Gender cannot be separated from race and class, we need to address the systemic causes of exploitation!” Angela Davis

Definició d'interseccionalitat

- Una manera de comprendre i analitzar la complexitat del món, de les persones i de les experiències humanes que generalment están modelades per molts factors de maneres diverses i mútuament influents.
- Fa referència a la idea crítica que la raça, la classe, el gènere, la sexualitat, l'ètnia, la nació, la capacitat i l'edat no operen com a entitats unitàries i mútuament excloents, sinó com a fenòmens que es construeixen recíprocament i que al seu torn configuren desigualtats socials complexes.

Intersectionality's Definitional Dilemmas

Patricia Hill Collins

Department of Sociology, University of Maryland, College Park, Maryland 20742-1315;
email: collinhp@umd.edu

Sis ideas principals

- Desigualtat social
- Poder: classisme, racisme, sexisme...
- Relacionalitat: relació entre els diferents sistemes d'opressió,
- Context social: canvia segons espai i temps
- Complexitat
- Justícia social

AJPH PERSPECTIVES

Future Directions for Incorporating Intersectionality Into Quantitative Population Health Research

Intersectionality, an analytical approach rooted in Black feminist theory

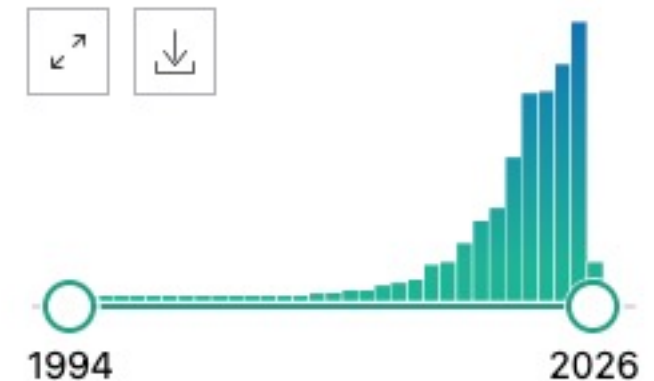
Madina Agénor, ScD, MPH

Interseccionalitat des de 3 aspectes

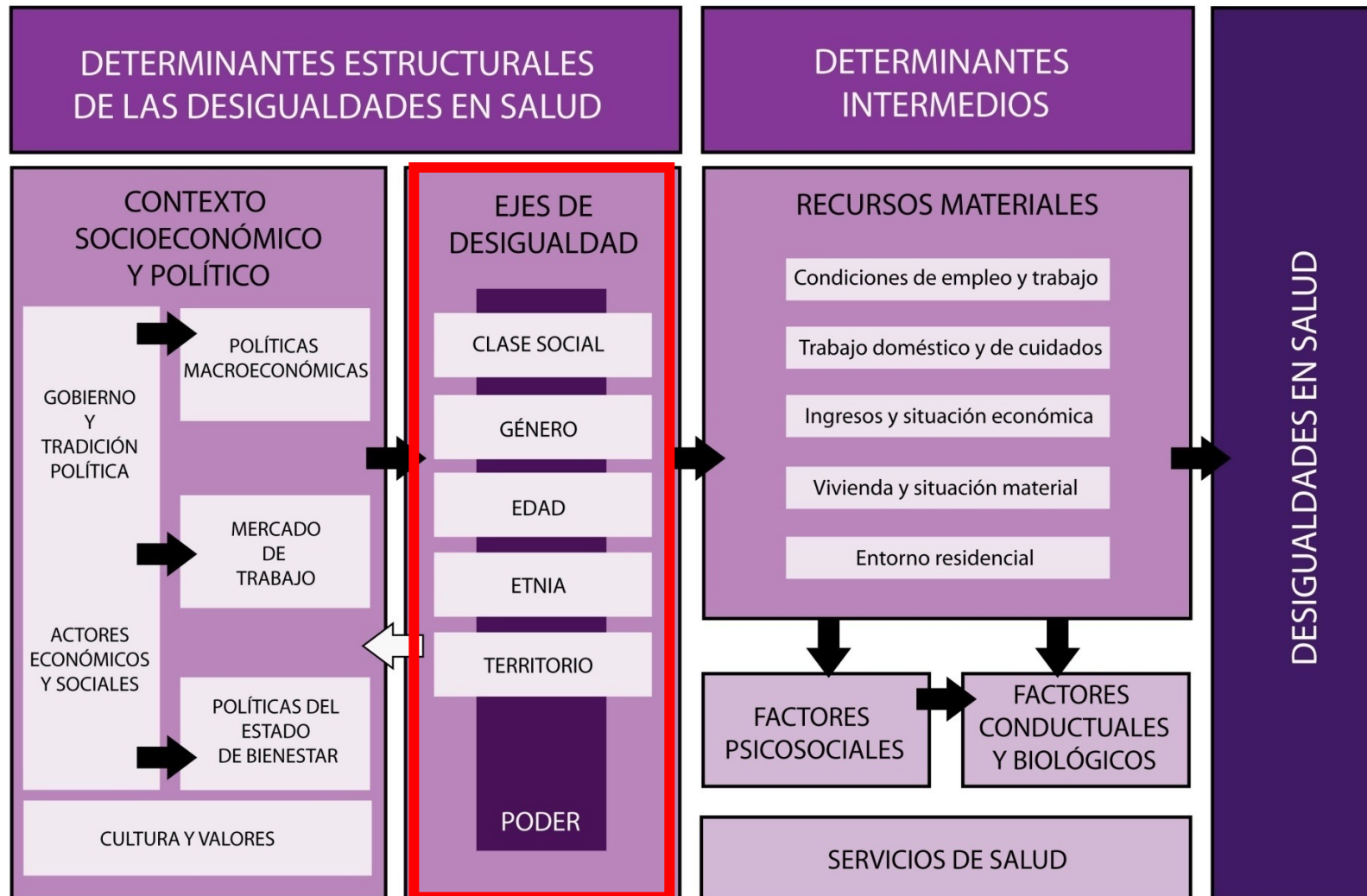
- Com a cas d'estudi: 4846 manuscrits a pubmed la majoria els últims 10 anys
- Analítica: altra manera de pensar, també amb les relacions de poder. Ex: com afecta al treball, a la família, a les relacions socials ?
- Crítica social: no es pot deslligar de la crítica social i les relacions de poder de la nostra societat.

RESULTS BY YEAR

Els determinants de les desigualtats en salut. Comisió para reducir las desigualdades en España, 2010

Determinants socials de les desigualtats en salut en àrees urbanes, 2025

City profile

City PROFILE: “Barcelona: The experience of 40 years of health reports, a health for all policies tool”

Carme Borrell^{a,b,c,*}, Juli Carrere^{a,b,c}, Maica Rodríguez-Sanz^{a,b,c,d}, Anna Gómez-Gutiérrez^{a,c}, Ferran Daban^{a,c}, Glòria Pérez^{a,b,c,d}, Lucía Artazcoz^{a,b,c,d}, M. Isabel Pasarín^{a,b,c,d}, Xavier Bartoll-Roca^{a,c}, Esther Sánchez-Ledesma^{a,c}, Gemma Serral^{a,b,c}, Marc Marí-Dell’Olmo^{a,b,c}, Tomas Montalvo^{a,b,c}, Katherine Pérez^{a,b,c}

^a Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), Barcelona, Spain

^b CIBER Epidemiología y Salud Pública (CIBERESP), Madrid, Spain

^c Institut de Recerca Sant Pau (IR SANT PAU), Barcelona, Spain

^d Department of Medicine and Life Sciences, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, Spain

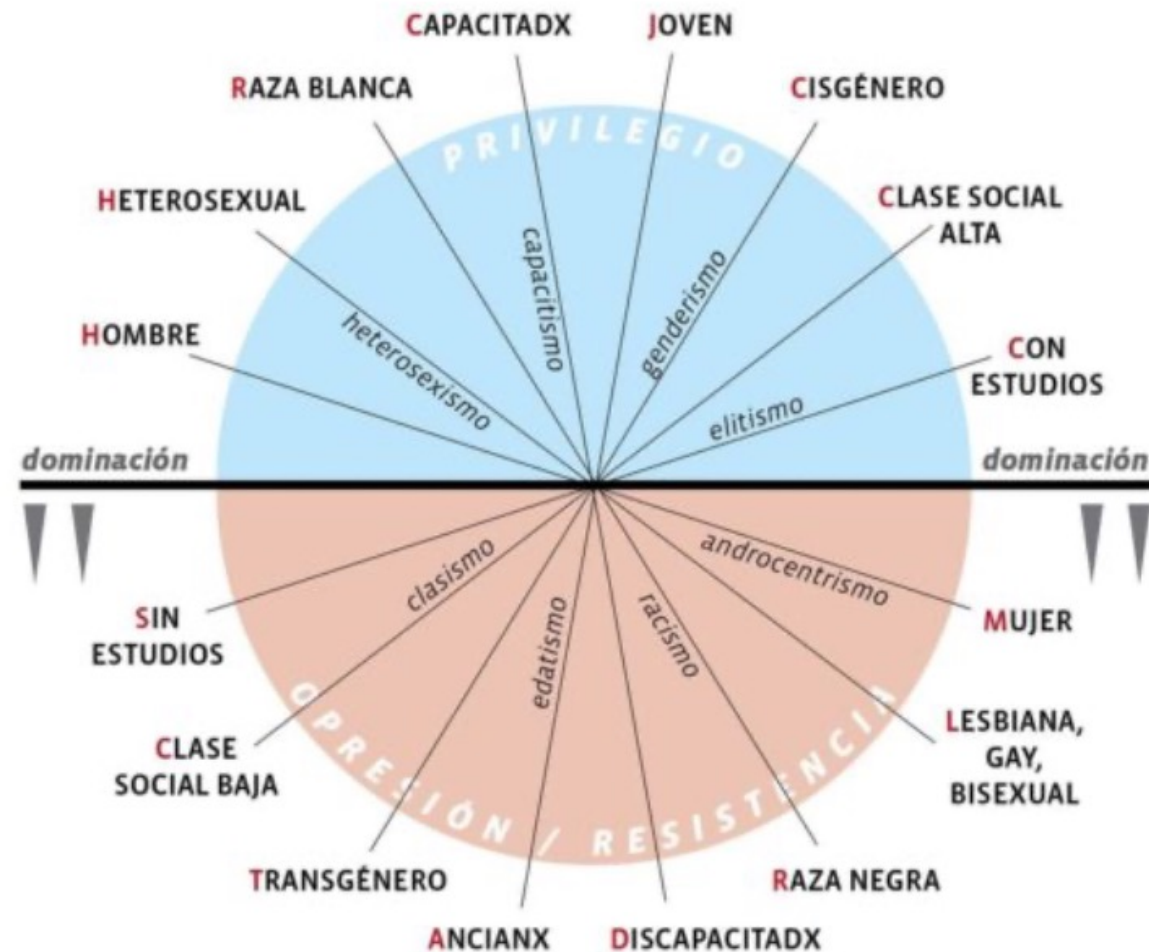
Eixos de desigualtat

A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR UNDERSTANDING RACE, CLASS, GENDER, AND SEXUALITY

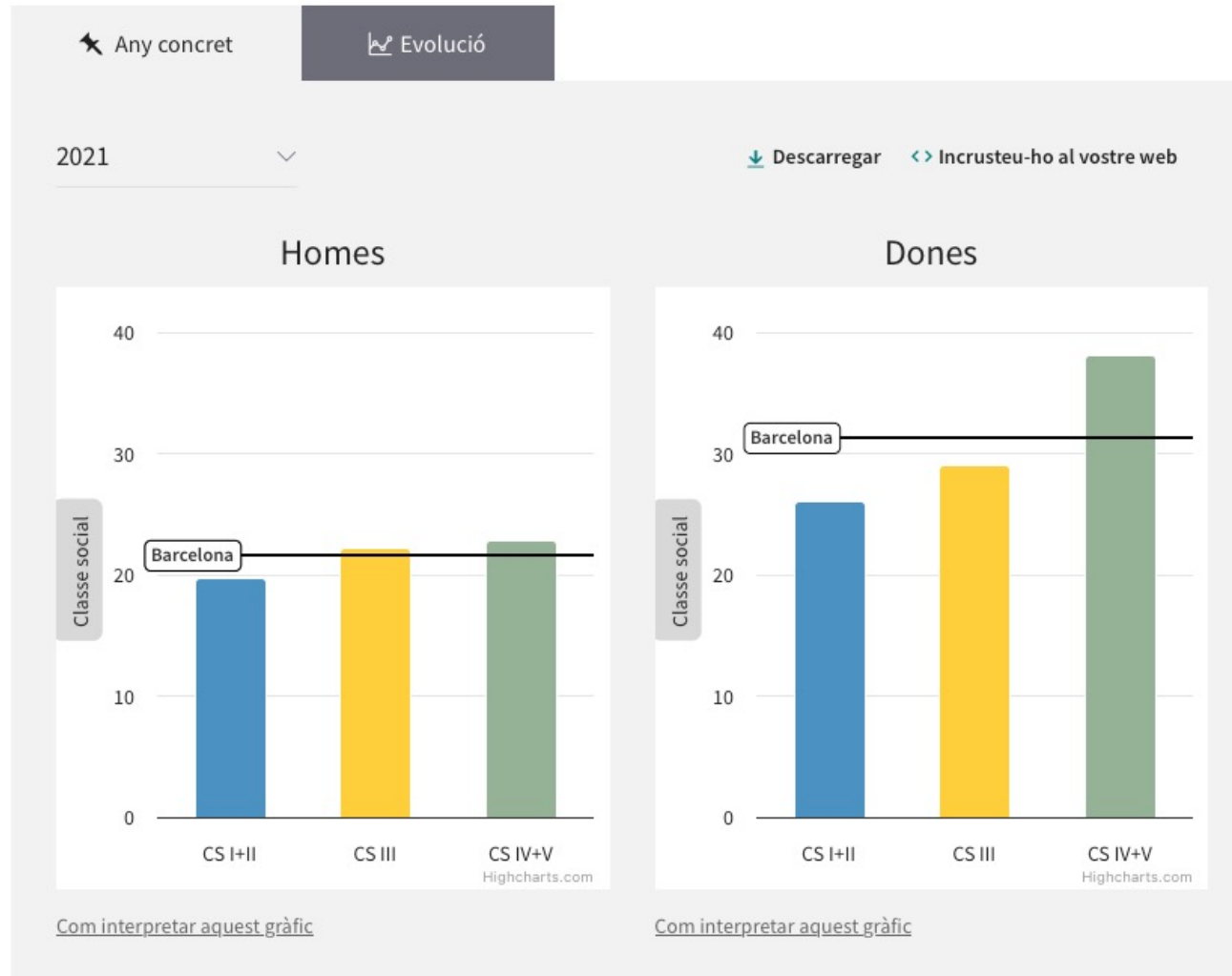
Lynn Weber
University of South Carolina

- Son contextuais
- Construits socialment
- Sistemes de poder: grups dominants i subordinats estrictament relacionats
- Estructura social (macro) i estructura psicològica (micro)
- S'expressen simultàniament
- Interdependència entre el coneixement i l'activisme

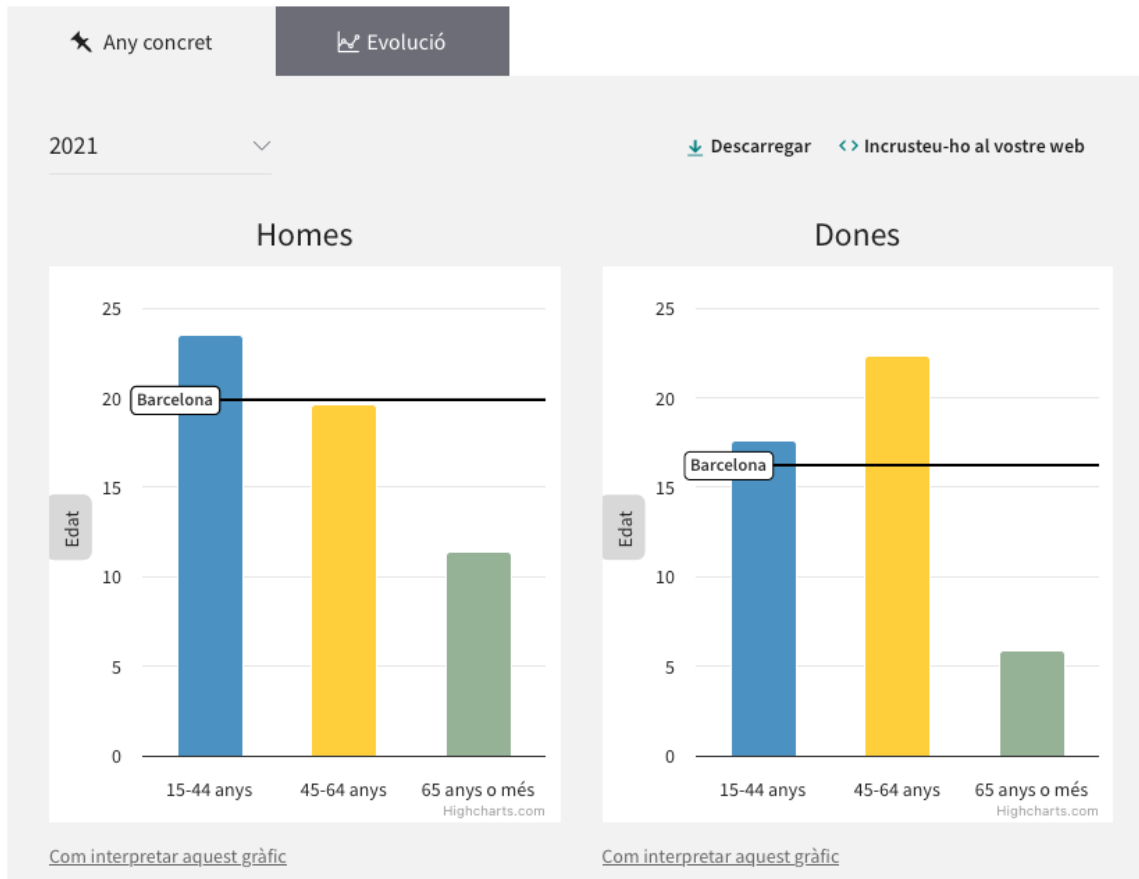
Exemples d'eixos de desigualtat

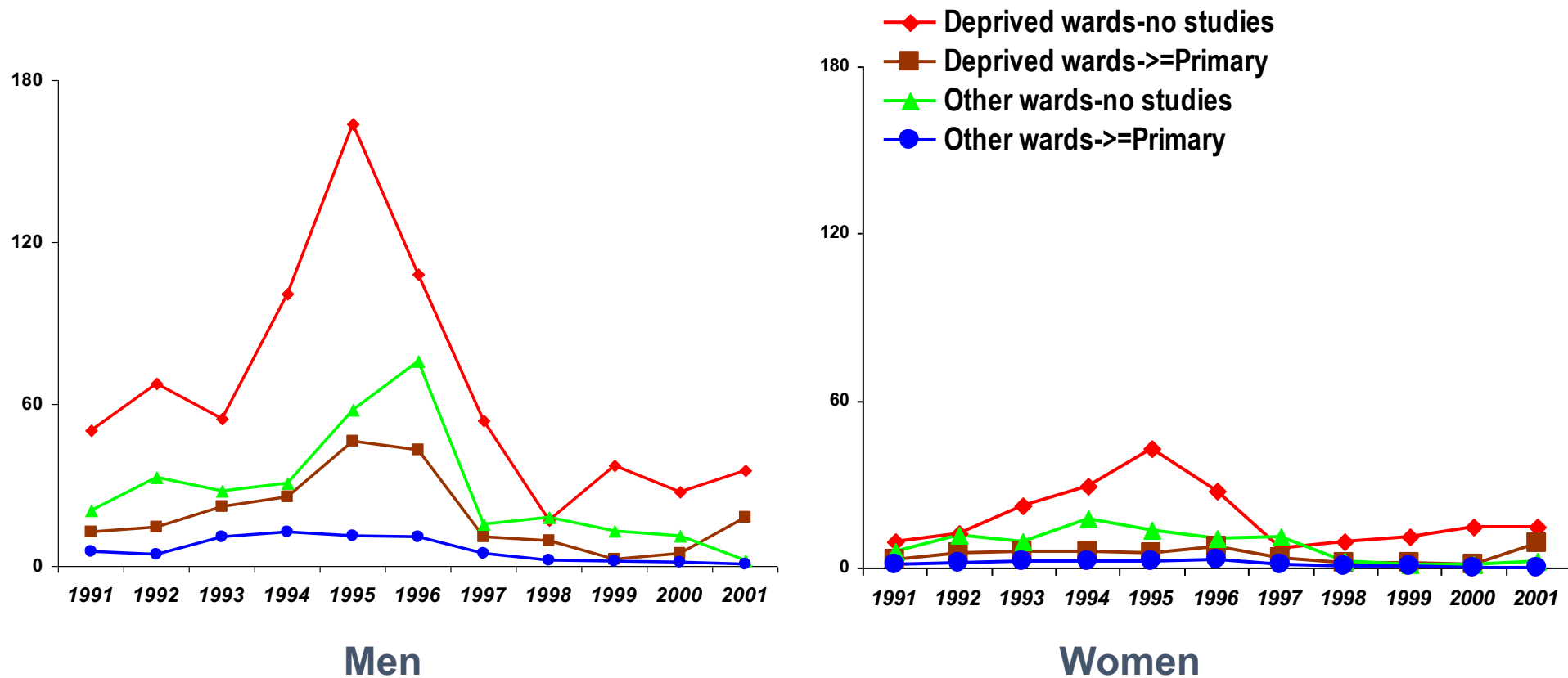
Mala salut mental segons classe social en homes i dones. Barcelona, 2021

Consum de tabac segons edat i país d'origen en homes i dones. Barcelona, 2021

Taxes de mortalitat per sida (per 100.000 hab.) en persones usuàries de drogues segons el nivell SES del Barri. Barcelona, 1991-2001

Inici al consum de tabac a l'Estat espanyol, 1948-1992

- L'inici al consum de tabac mostra l'exemple del patró canviant segons gènere i classe social

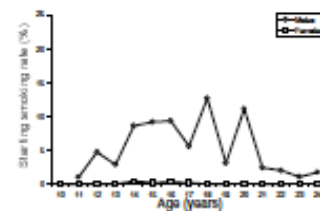
EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH 2003; 13: 56-60

TOBACCO

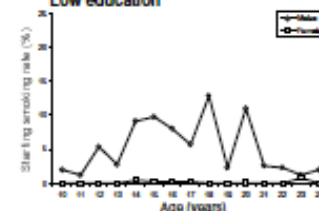
Gender and educational differences in smoking initiation rates in Spain from 1948 to 1992

ANNA SCHIAFFINO, ESTEVE FERNANDEZ, CARMÉ BORRELL, ESTEVE SALTO,
MONTSE GARCIA, JOSEP MARIA BORRAS *

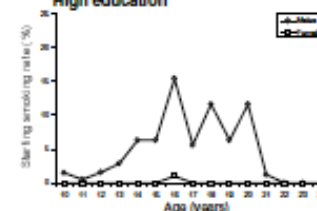
1948-1952

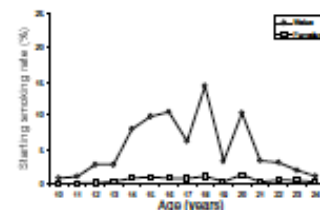
Low education

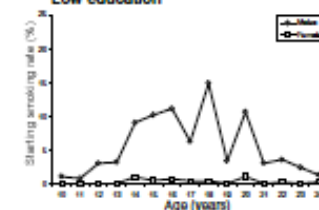
High education

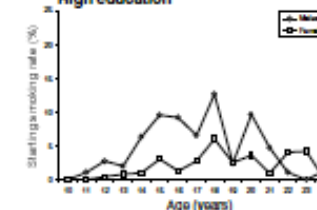
1958-1962

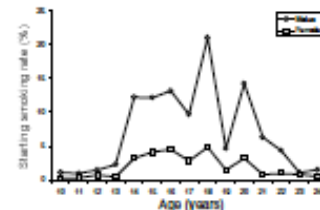
Low education

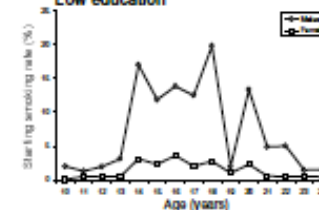
High education

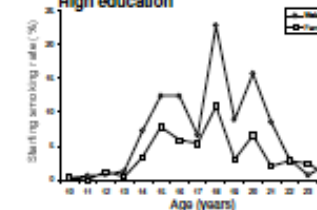
1968-1972

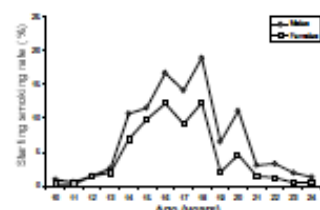
Low education

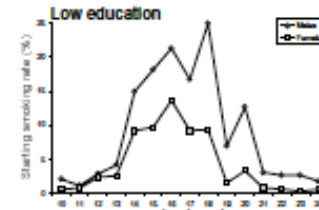
High education

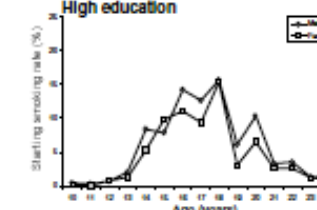
1978-1982

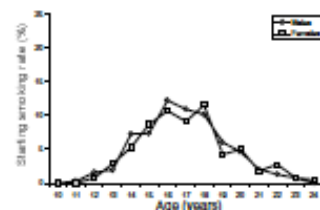
Low education

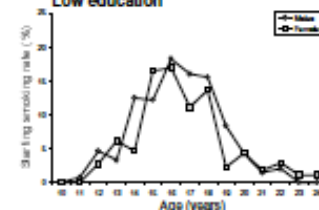
High education

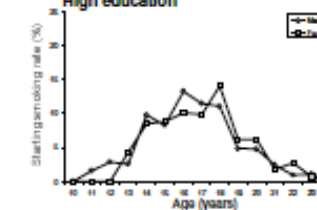
1988-1992

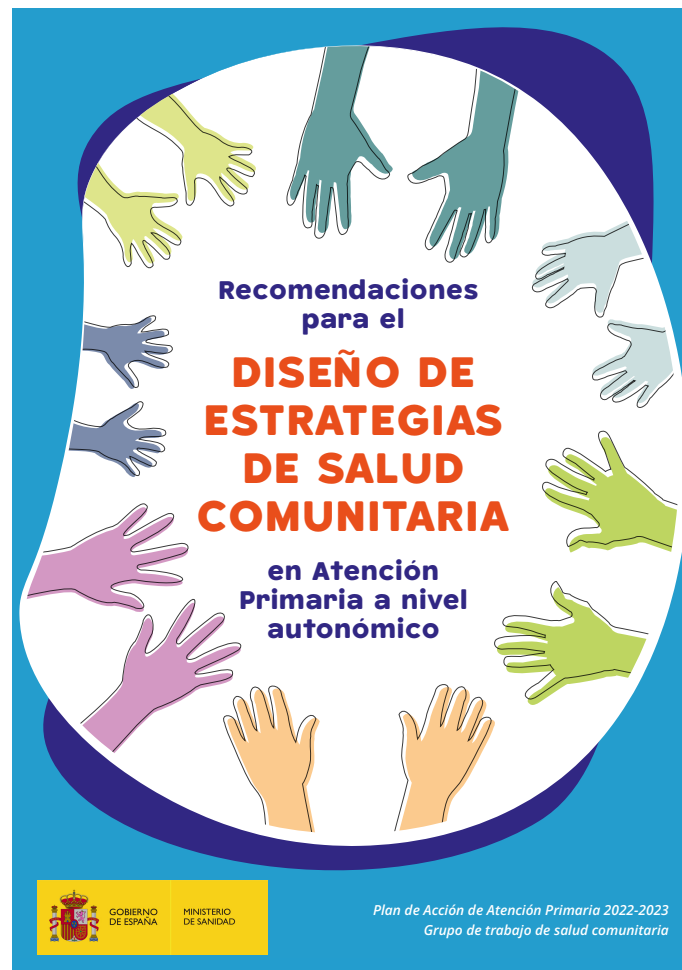
Low education

High education

Estratègies de salut comunitària

Guies metodològiques enfocades a equitat / interseccionalitat

Guía metodológica para
integrar la Equidad en las
Estrategias, Programas y
Actividades de Salud

SANIDAD 2012
MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD

igualtats
**CON
NEC
TA
DES**
Interseccionalitat
a les polítiques
publiques locals

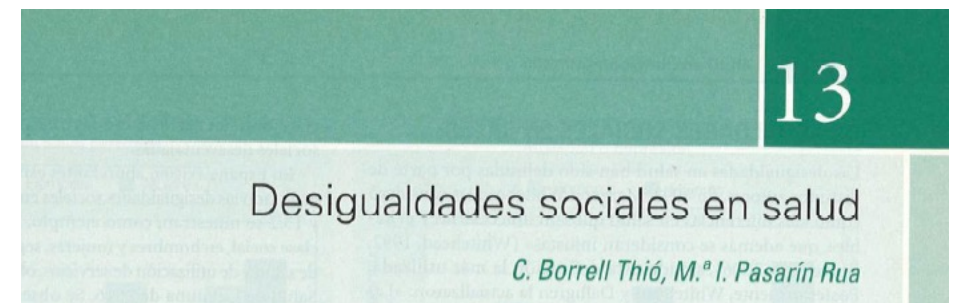
Guia per incorporar
la interseccionalitat
a les polítiques locals

www.igualtatsconnect.cat

Atenció Primària i equitat en salut

- La importància de la governança: està l'equitat en el propòsti i missió de la institució? En els seus valors? En les pràctiques institucionals?
- Importància de tenir en compte l'equitat a tots nivells:
 - Equip de treball
 - Accés
 - Longitudinalitat
 - Globalitat
 - Treball intersectorial
 - Treball amb la comunitat

Reptes en persones treballadores amb múltiples eixos de desigualtat

Intersectionality in the Healthcare and Scientific Workforces

Intersectionality and diversity, equity, and inclusion in the healthcare and scientific workforces

Trenell J. Mosley,^{a,*} Rachel A. Zajdel,^b Ethel Alderete,^c Janine A. Clayton,^d Shirin Heidari,^{e,f} Eliseo J. Pérez-Stable,^g Karen Salt,^{h,j} and Marie A. Bernard^{d,j}

Theme	Description	No. of sources
Discrimination and bias	Multiple forms of discrimination, stereotyping, and bias, including microaggressions, offensive remarks, overt discrimination, doubts about professional qualifications and experience, minimization of professional achievements, and gendered expectations about caregiving.	35 (74%)
Barriers to advancement and promotion	Barriers to promotion, tenure, professional recognition, funding, and access to support services for professional advancement.	30 (64%)
Lack of mentorship	Lack of culturally competent mentorship that accounts for unique needs and experiences of individuals with intersecting marginalized identities.	26 (55%)
Caregiving burden	Increased burden (real or perceived).	18 (38%)
Increased attrition	Increased attrition among workers with intersecting marginalized identities during education and career progression.	17 (36%)
Harassment	Different forms of harassment (e.g., sexual, racial).	11 (23%)
"Minority tax"	Overrepresentation of members of underrepresented groups on DEI-related groups and task forces, leading to efforts that may not be recognized during performance reviews and promotion decisions.	9 (19%)

Table 1: Relevant coding results.

Nivell 1 de l'orientació comunitària: individual i familiar

Nivell 1. Nivell individual i familiar: abordatge biopsicosocial i recomanació d'actius per a la salut i els recursos comunitaris

Cal generalitzar en els equips l'abordatge biopsicosocial en l'atenció individual i familiar i l'ús del model de determinants de salut. Així mateix, cal integrar en la pràctica habitual dels professionals la recomanació d'actius per a la salut i recursos comunitaris ([prescripció social](#)). Aquesta prescripció és especialment indicada per a persones amb problemes de salut crònics o amb interseccionalitat dels eixos de desigualtat.

Les accions per tal d'impulsar aquest nivell són:

- Desenvolupar un document que guiï i sistematitzi l'orientació comunitària en el nivell individual i familiar.
- Sistematitzar l'ús dels codis Z de l'eCAP per a l'enregistrament dels determinants socials de la salut, la qual cosa requereix sensibilitzar els professionals perquè identifiquin els eixos de vulnerabilitat tot evitant una mirada paternalista i fer judicis.
- Conèixer els actius en l'àmbit local i mantenir actualitzat el mapa d'actius, o una eina similar, per impulsar la prescripció social.
- Basar la intervenció individual en les experiències, les vivències i els valors de la persona i el seu entorn.

Estratègia de salut comunitària de l'APiC

/Salut Generalitat de Catalunya

Atención Primaria 56 (2024) 102878

Atención Primaria

www.elsevier.es/ap

ORIGINAL

Evaluación de una guía de codificación de determinantes sociales de la salud en las consultas de atención primaria: Estudio mixto

Berta Rodoreda-Pallàs^{a,b,*}, Eva Torra Escarrer^c, Jaume Sanahuja Juncadella^d, Teresa Pampalona Cardona^e, Nuria Solanas Bacardit^e y Montserrat Vilarrubias Calaf^f

Interseccionalitat nivell 1

- Eixos de desigualtat ben recollits
- Tenir en compte les relacions de poder que poden estar influent als diferents àmbits on la persona viu.
- Acompanyar a la persona: importància dels atributs de l'AP incloent la intersectorialitat (prescripció social).

C01-Z55.0: Analfabetismo y bajo nivel de alfabetización
C01-Z56.0: Desempleo, no especificado
C01-Z56.3: Horario de trabajo estresante
C01-Z56.6: Otra tensión física y mental relacionada con el trabajo
C01-Z59.1: Vivienda inadecuada
C01-Z59.2: Desavenencias con los vecinos, inquilinos y el propietario
C01-Z59.4: Falta de alimentación y agua potable adecuadas
C01-Z59.6: Ingresos económicos bajos
C01-Z59.9: Problema relacionado con la vivienda y circunstancias económicas, no especificado
C01-Z60.0: Problemas de adaptación a las transiciones de los ciclos de vida
C01-Z60.2: Problemas relacionados con vivir solo
C01-Z60.3: Dificultades por aculturación
C01-Z60.5: Objeto de (aparente) discriminación negativa y persecución
C01-Z63.8: Otros problemas especificados relacionados con el grupo de apoyo primario
C01-Z73.2: Falta de descanso y ocio
C01-Z73.9: Problema relacionado con la dificultad de gestión de vida, no especificado
C01-Z75.3: Problema relacionado con las instalaciones médicas y otros servicios de salud

Policy Analyses

Being Called Social Does Not Necessarily Make You Community-Focused

Albert Espelt^{1,2} , Carme Borrell^{2,3,4} , Jaume Sanahuja⁵ ,
Eva Codinach⁶ , Carme Espelt⁷, Ferran Daban^{3,4} ,
Mireia Campoy-Vila⁸ , Jordi Trapé-Úbeda⁹ and
Carles Muntaner¹⁰

International Journal of Social
Determinants of Health and Health
Services
1–6

© The Author(s) 2025
Article reuse guidelines:
sagepub.com/journals-permissions
DOI: 10.1177/27551938251324155
journals.sagepub.com/home/joh

 Sage

Nivell 2 de l'orientació comunitària: grupal, educació per la salut

L'educació per a la salut amb enfocament de determinants socials és una eina clau per a la promoció de la salut i la prevenció i afavoreix l'empoderament de la població per millorar la salut i el benestar. Té especial rellevància en algunes

Les accions incloses són les següents:

- **Elaborar un document d'orientació comunitària** de les activitats grupals, tenint en compte l'abordatge de les causes de les causes.
- **Oferir activitat educativa grupal i comunitària** dirigides a la promoció de la salut i la prevenció, i crear entorns que afavoreixin l'empoderament de la població per augmentar el control sobre la pròpia salut i benestar.
- **Revisar l'enfocament de determinants socials de la salut** en les activitats grupals i programes d'educació per a la salut que ja s'estiguin realitzant.
- **Identificar i elaborar materials de suport per a l'alfabetització digital** i per a les activitats d'educació per a la salut grupal amb enfocament de determinants socials, i crear un repositori accessible per a professionals i la comunitat.
- **Avaluar les activitats grupals incorporant l'experiència de les persones participants.**
- **Incloure en el registre de l'activitat grupal de l'eCAP la categorització dels determinants socials de salut** que es tenen en compte en les intervencions.
- **Facilitar la realització d'activitats grupals** en modalitat tant presencial com en línia o mixta.

Interseccionalitat nivell 2

- Educació per la salut per a qui?
- Temes a tenir en compte:
 - Conceptualització del treball a fer (diferències de poder entre professionals i ciutadania / pacients). Co-lideratges?
 - Com reclutem el grup?
 - Cal pensar com els diferents eixos de desigualtat.
 - Buscar fora del centre d'APS.
 - Conducció del grup: participació.
 - Intervenció adequada pel grup:
 - Mesures de context millor que educació

Nivell 3 de l'orientació comunitària: acció comunitària

Les accions per tal d'impulsar aquest nivell són les següents:

- Crear un document que defineixi aquest nivell i els elements clau.
- **Incorporar-se a o constituir espais de coordinació per treballar la salut comunitària (taules de salut comunitària) multidisciplinàries i intersectorials amb el col·laboratge de l'atenció primària i comunitària de salut, conjuntament amb dels serveis de salut pública, els ens locals i els recursos comunitaris, garantint que faciliti una participació real i efectiva.**
- Col·laborar des de l'EAP en els processos de dinamització i **mapeig d'actius per a la salut i recursos comunitaris**, de manera que aquests estiguin disponibles per a tots els professionals del centre.
- En el marc de la taula de salut comunitària, **i de forma participada amb la comunitat, identificar i prioritzar les necessitats locals, dissenyar, implementar i avaluar intervencions comunitàries.**
- Fomentar intervencions per a la millora dels determinants socials de la salut i d'equitat, és a dir, que es doni resposta a les necessitats dels col·lectius més vulnerables que no incrementin les desigualtats.

Salut comunitària: fases

- Governança, cerca d'aliances, grup motor:
 - Treball en xarxa: Importància de que tots els actors i col·lectius estiguin representats
 - Participació i intersectorialitat
 - Relacions de poder han d'estar presents
- Valoració de necessitats
- Pla d'acció i seguiment
- Avaluació

Interseccionalitat en la valoració de necessitats

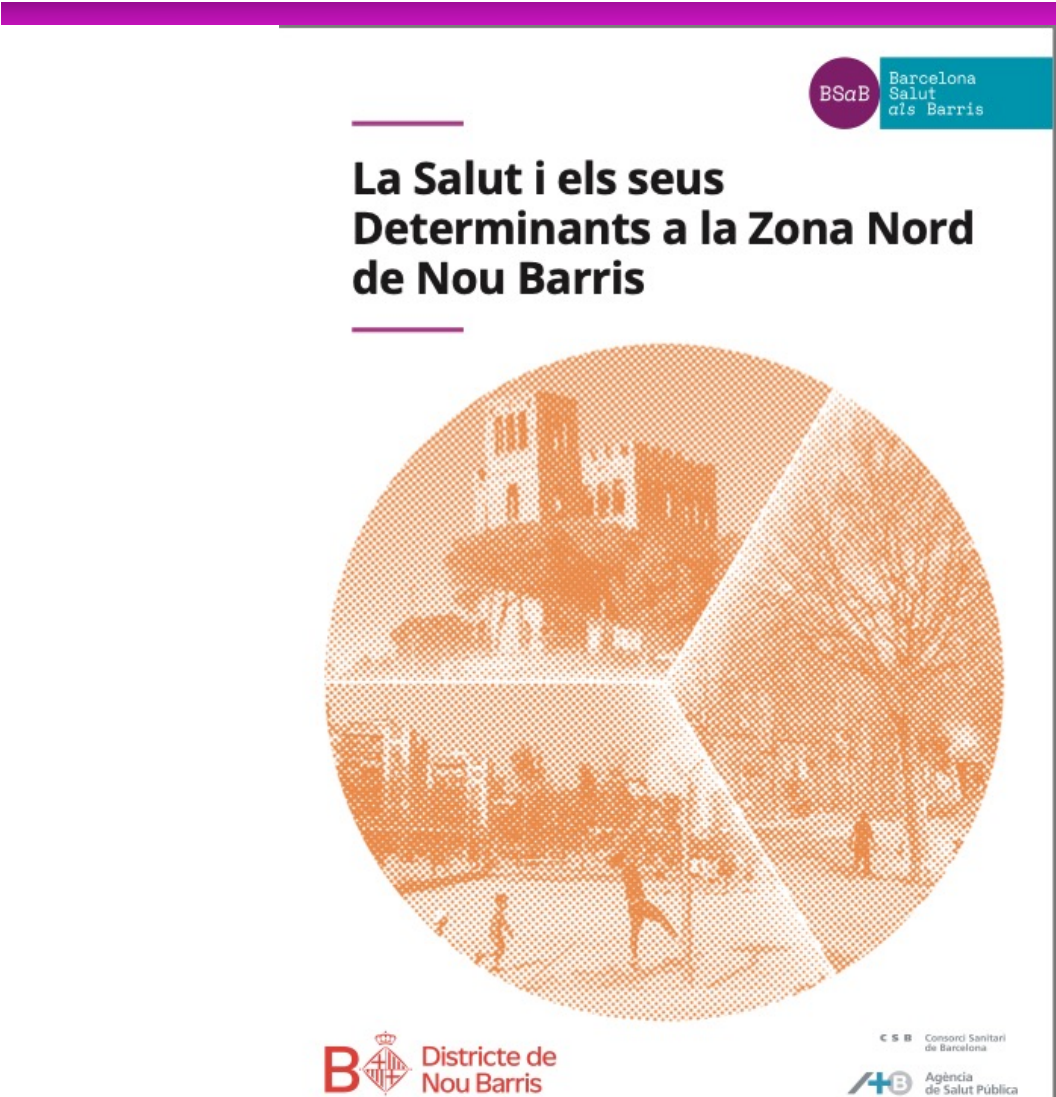
- Recollir informació qualitativa i quantitativa sobre els diferents eixos de desigualtat
- Informació quantitativa: limitació dels números petits
- Informació qualitativa: ajuda a entendre els sentiments, percepcions, detalls...
- Mapa d'actius tenint en compte els diferents eixos de desigualtat (atenció a l'accés)

Taula 3. Indicadors i fonts d'informació utilitzades per a la diagnosi.

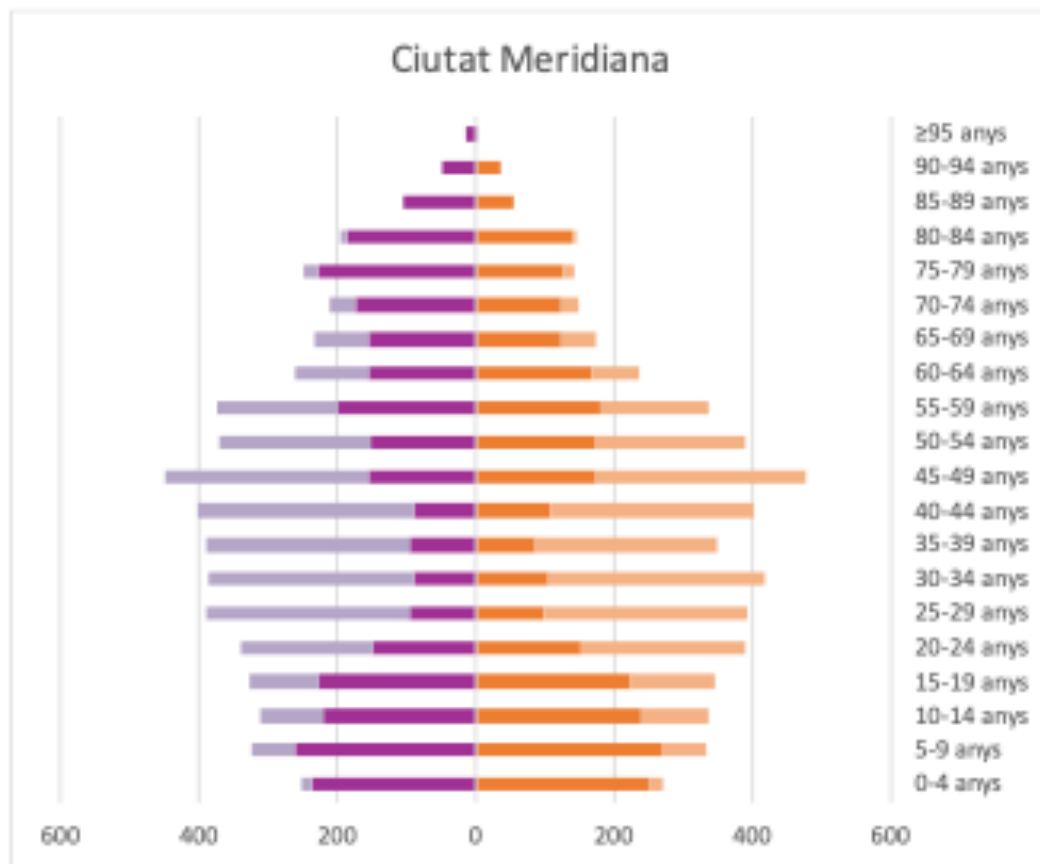
Indicadors	Font d'informació
Eixos de desigualtat	
Edat, sexe i procedència	Padró Municipal d' Habitants de Barcelona
Determinants de salut	
Context socioeconòmic	Padró Municipal d' Habitants de Barcelona
	Barcelona Economia. Gabinet Tècnic de Programació
	Atur registrat a les Oficines de Treball de la Generalitat. Departament d' Empresa i Ocupació
	Registres del Consorci d' Educació de Barcelona
	Memòria del Consorci d' Habitatge de Barcelona
	Enquesta de Salut de Barcelona
Context Físic	Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona
La salut i conductes relacionades amb la salut	
Estat de salut percebut, trastorns crònics i salut mental	Enquesta de Salut de Barcelona
Consum de tabac, sobrepès i obesitat i exercici físic	Enquesta de Salut de Barcelona
Consum de drogues	Sistema d' informació de Drogodependències de Barcelona
Salut sexual i reproductiva	Registres de Natalitat i d' interrupcions voluntàries de l' Embaràs
Malalties de declaració obligatòria	Registre de Malalties de Declaració Obligatòria
Mortalitat	Registre de Mortalitat

Dades de l'anàlisi de situació.

Zona Nord de Nou Barris

Exemples de resultats. Zona Nord de Nou Barris

"Els parlem molt del que fèiem nosaltres però no tenen oportunitats...no troben feina, no poden independitzar-se... Els hi costa molt, els treballs que tenen són molt precaris" (Home, Ciutat Meridiana).

"Jo veig a molta gent jove que la única opció que veuen és la construcció o l'obra i això repercuteix en un treball precari (...) llavors la gent ja no estudia perquè veu una opció laboral fàcil" (Dona, Torre Baró)

Exemples de resultats. Zona Nord de Nou Barris

Figura 13. Proporció de persones que arriben a final de mes sovint amb dificultat o molta dificultat, segons barri.

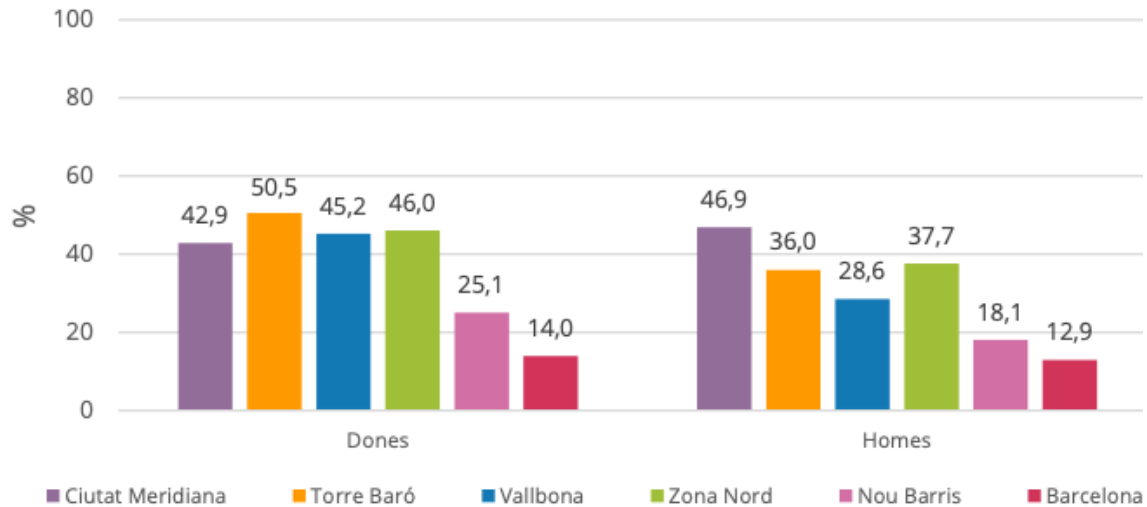
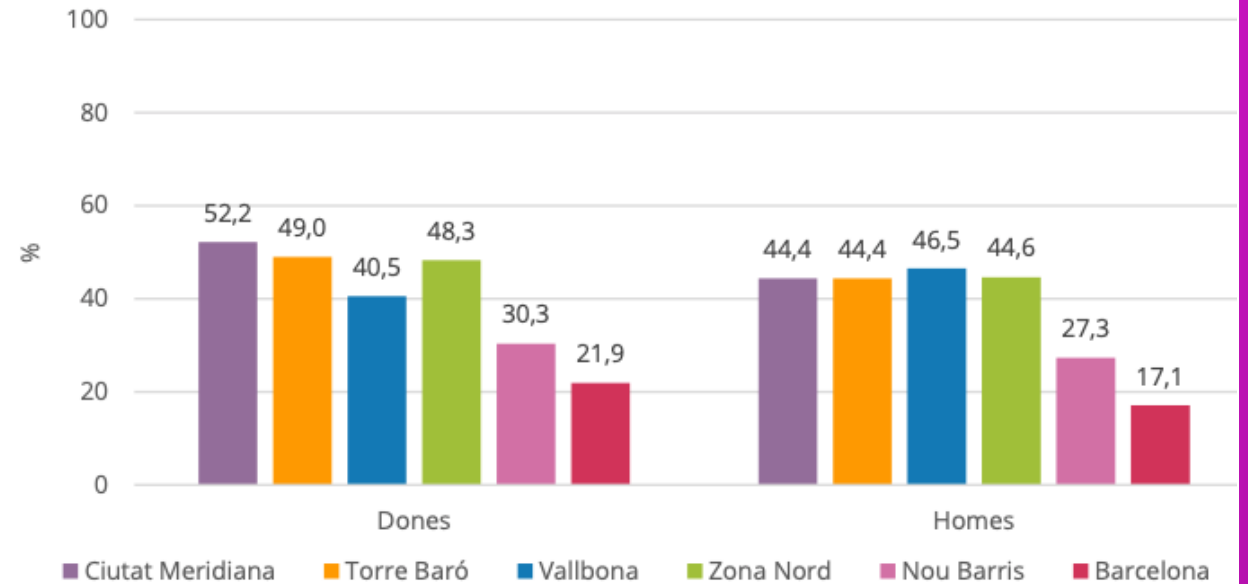

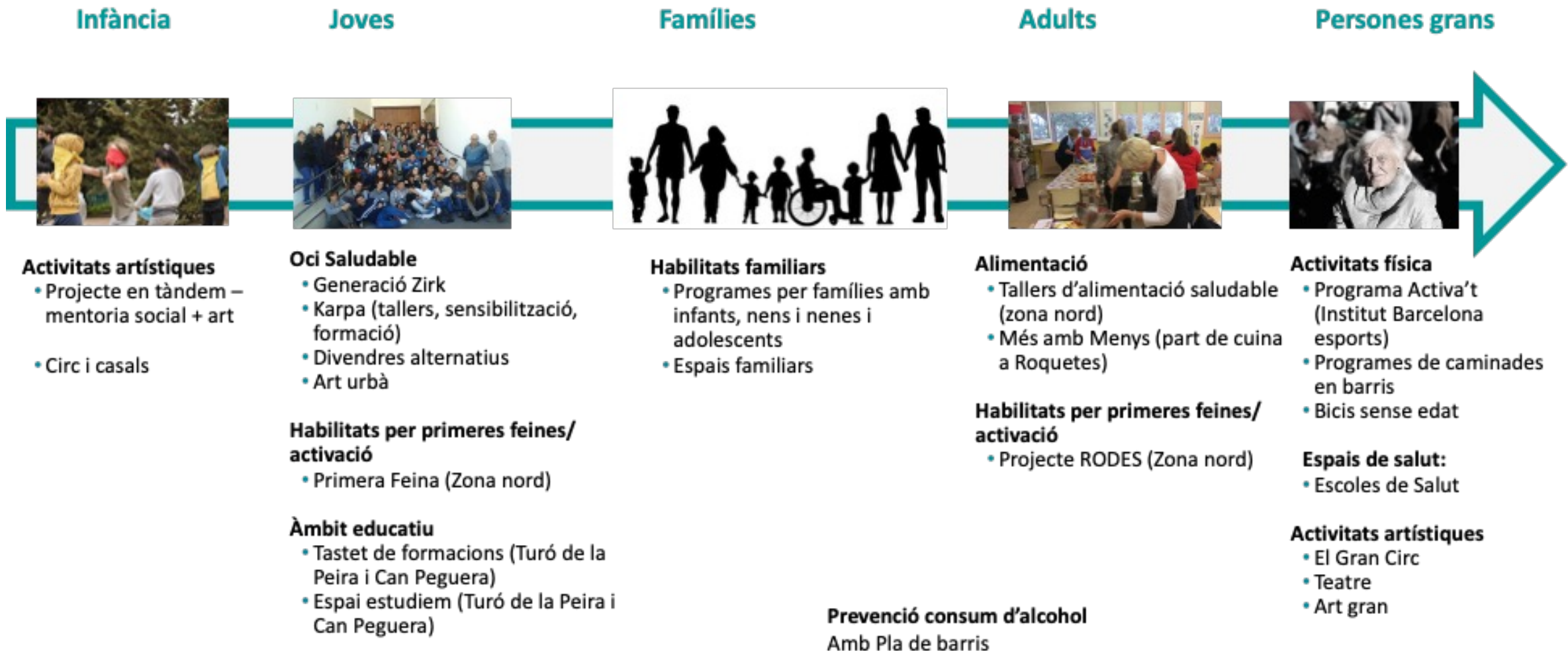
Figura 31. Proporció de persones que perceben la seva salut regular o dolenta.

Interseccionalitat en el Pla d'acció

- La majoria de les intervencions s'han focalitzat en les persones. Però cal tenir en compte que les conductes no són només decisions individuals sinó que estan influïdes pels determinants socials / eixos de desigualtat.
- Tendeixen a victimitzar ("Blaming the victim"): "cal fer exercici físic per millorar la salut".
- Exemples d'intervencions de context per incentivar eleccions saludables:
 - Menjars saludables a les escoles
 - Accés gratuït a espais per realitzar activitat física
 - Més espais per caminar i anar amb bicicleta
- Cal tenir en compte els diferents eixos de desigualtat. Aquesta acció servirà per aquest col·lectiu?

Interseccionalitat en el Pla d'acció

Interseccionalitat en l'avaluació

- Important dissenyar l'avaluació al moment de dissenyar o implantar una acció (grup motor).
- L'avaluació ha d'incloure la interseccionalitat:
 - Objectius de l'avaluació amb perspectiva interseccional
 - Metodologia quantitativa i qualitativa recollint informació que permeti analitzar tenint en compte tots els grups
 - Anàlisi estratificada per eixos
 - Informe d'avaluació que incorpori la interseccionalitat

RESEARCH ARTICLE

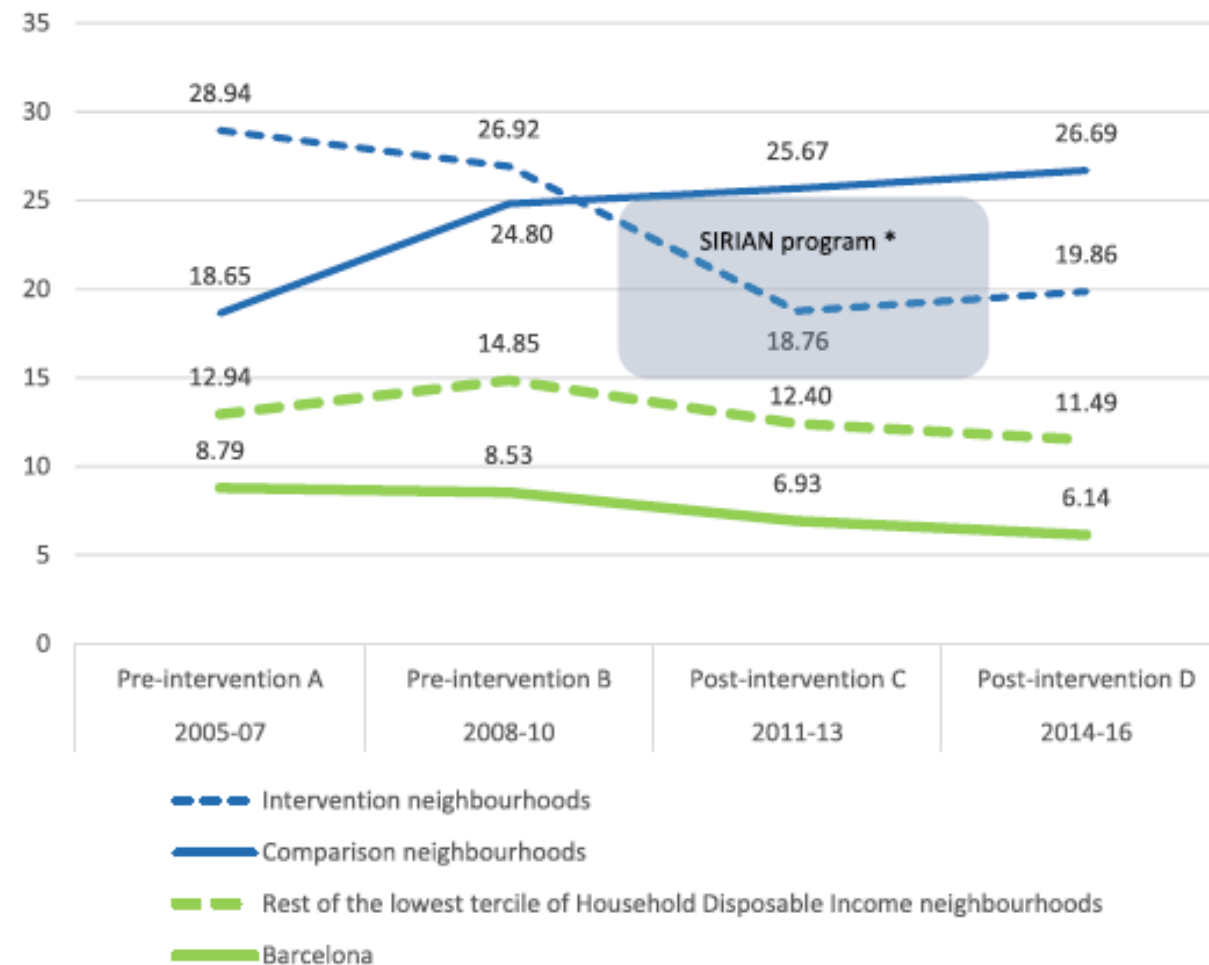
Open Access

Impact of a community contraceptive counselling intervention on adolescent fertility rates: a quasi-experimental study

Elia Díez^{1,2,3,4*}, María J. López^{1,3,4,5}, Gloria Pérez^{1,3,4,5}, Irene García-Subirats¹, Laia Nebot⁶, Ramon Carreras^{2,7} and Joan R. Villalbi^{1,3,4,5}

Taxes de fertilitat en dones de 15 a 19 anys segons intervenció

Evolució del consum de drogues il·legals alguna vegada a la vida segons nivell d'acció comunitària, edat i classe social

Contents lists available at ScienceDirect

Health Policy

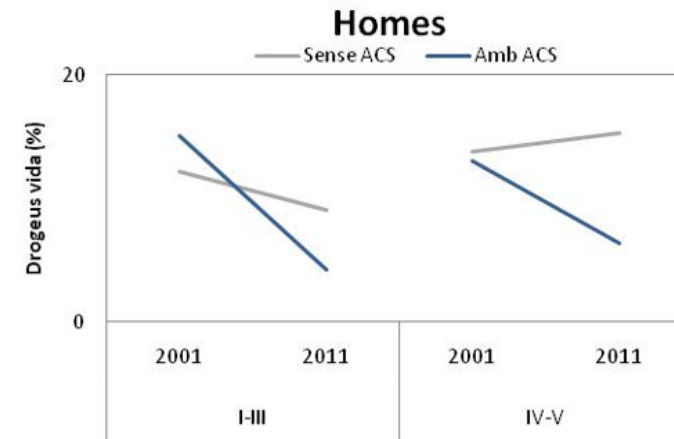
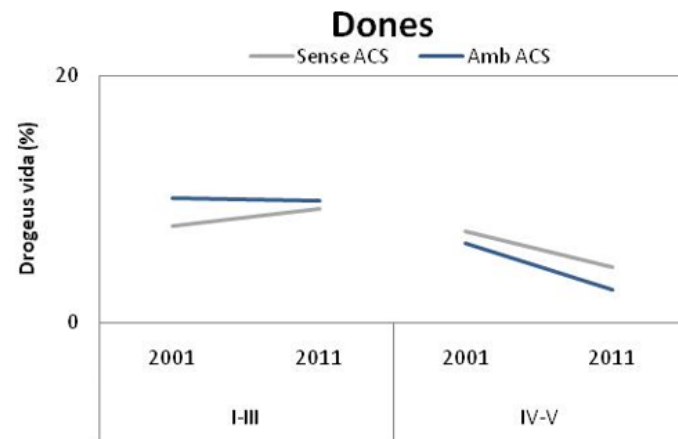
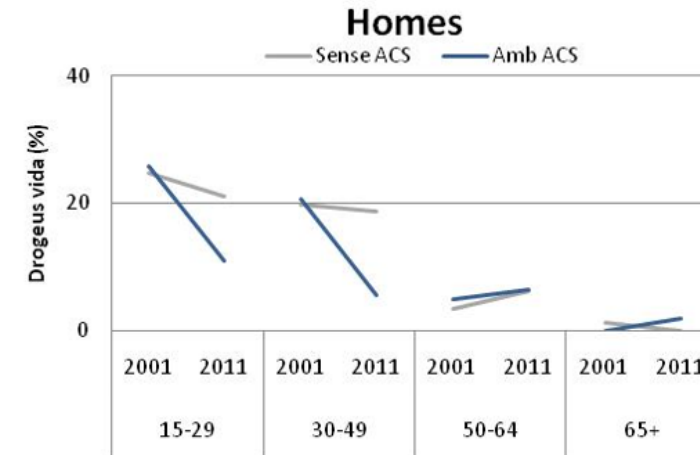
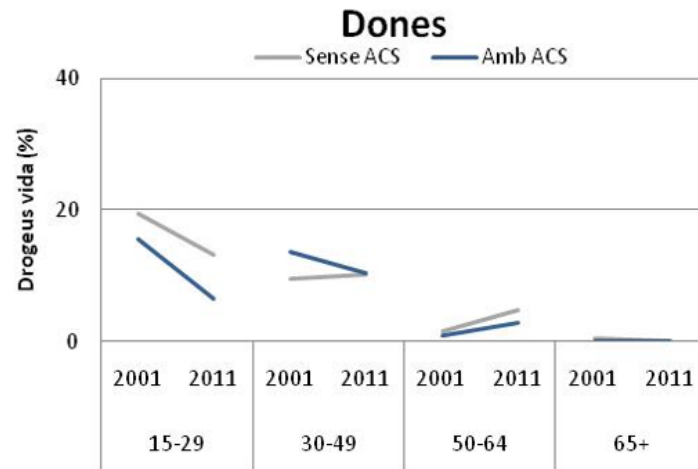
Journal homepage: www.elsevier.com/locate/healthpol

Community action for health in socioeconomically deprived neighbourhoods in Barcelona: Evaluating its effects on health and social class health inequalities

Laia Palència^{a,b,c,g}, Maica Rodríguez-Sanz^{a,b,c,d}, M. José López^{a,b,c,d}, Nuria Calzada^{a,c}, Raquel Gallego^{e,f}, Ernesto Morales^g, Nicolás Barbieri^{e,f}, Xavier Blancafort^g, Montse Bartolí^{a,c}, M. Isabel Pasarín^{a,b,c,d}

IX JORNADA DE SALUT COMUNITÀRIA

Vic, 30 de gener de 2026 al Paranimf de la UVic-UCC

GRÀCIES

"TRANSFORMANT EL TERRITORI DES DE LA MIRADA INTERSECCIONAL"

Mirada interseccional: Elements clau en salut comunitària
Carme Borrell

Ajuntament de Vic

Vic,
ciutat a la
mesura humana

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

Institut Català de la Salut
Catalunya Central

CONSORCI
HOSPITALARI
DE VIC

Fundació Hospital
de la Santa Creu de Vic

**ORGANITZA: COMISSIÓ DE TREBALL DE LA TAULA DE SALUT
COMUNITÀRIA DE VIC**